

PDR BÜLTENİ |

SORUMLULUK

Sorumluluk, başkalarının haklarına saygı göstermek ve kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmek anlamına gelir. Sorumluluk erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun görevler vermekle başlar. Aile içinde başlayan sorumluluk gelişimi, çocukların sosyalleşmesiyle girilen tüm ortamlarda devam eder.

Sorumluluk gelişimi, çocuğa tanınan fırsatlar ve ebeveyn tutumları ile yakından ilişkilidir. Çocuklara kendisi için seçim yapma ve yaptığı seçimlerin sonuçlarından sorumlu olma fırsatı tanındığı sürece sorumluluk duygusu gelişebilir.

Anne-babalar için çocukların sorumluluk sahibi olması genellikle okul hayatıyla birlikte gündeme gelir. Ödevlerini yapmak, ders çalışmak bir çocuğun sahip olması gereken temel sorumluluklardır. Ancak sorumluluk bilincini geliştirmek için okul zamanını beklemek anne babaların hayal kırıklığı yaşamasına sebep olabilir. Sorumluluk, aşamalı olarak gelişen ve öğrenilen bir beceridir. Sorumluluğu öğrenmek de tıpkı diğer becerileri öğrenmek gibidir.

Kişi ne kadar çok denerse bu konuda o kadar başarılı olur. Çocukların yazının ilerleyen kısımlarında belirteceğim yaş düzeylerine uygun görevlerini kendisinin yapmasını sağlamak onun hayatını kolaylaştırmanın en büyük adımıdır. Bu doğrultuda evde başlayan bu düzenin okulda devam edebilmesi sağlanmış olur.

Yaş Düzeylerine Göre Sorumluluk

Çocuklarınıza vereceğiniz ufak görevler, sorumluluk bilincini artırmada önemli rol oynar. Yapabil dikleri görevlerin sonrasında yaşayacakları başarıma duygusu hem özgüvenlerine katkıda bulunacak hem de başarıma isteğini artıracaktır.

Sorumluluk duygusunun gelişimi çocuktan çocuğa farklılık gösterir. Ancak, genel gelişim özellikleri açısından değerlendirdiğimizde, çocukların yaş düzeylerine göre yerine getirebilecekleri bazı sorumlulukları ve basit görevleri şu şekilde örneklendirebiliriz:

5 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Oyuncaklarını toplar,
- Yatağını ve odasını düzeltir,
- Basit bir kahvaltıyı hazırlar,
- Masayı, her şeyi yerli yerine koyarak hazırlar,
- Giysilerini önerileri dikkate alarak seçip kendi başına giyer,
- Kirli giysilerini sepete atar,
- Ayakkabılarını bağlamayı öğrenir,

6 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Havaya, özel olay ve günlere göre giyeceklerini seçer,
- Ufak tefek ev işlerinde (masayı kurma, bahçe sulama vb.) yardımcı olur,
- Basit yiyecekleri (tost, yumurta, sosis vb.) bir yetişkinin desteği ile pişirir,
- El-yüz temizliğini yapar,

7 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Ödev ve projelerini ebeveyn kontrolünde yapar,
- Okul çantasını hazırlar ve okul malzemelerini eksiksiz olarak okula getirir,
- Okul çantasını taşır,
- Sahip olduğu evcil hayvanın bakımı ve ihtiyaçlarını karşılar,
- Alışveriş malzemelerini arabadan eve taşır ve yerlerine yerleştirir,
- Sabahları çalar saatle kendi başına kalkar.

8 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Odasını temiz ve düzenli tutar,
- Kimse söylemeden okul giysilerini değiştirir,
- Kimse söylemeden ödevlerini düzenli olarak yapar,
- Kardeşleri varsa onlarla ilgilenir.

9 — 11 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Kendi yatak çarşaflarını değiştirir,
- Yardım almadan bulaşık makinesini yerleştirir ve boşaltır,
- Kendi başına listelenmiş malzemeleri satın alır,
- Kendi randevularını (dişçi, antrenman gibi) takip eder,
- Doğum günü ya da özel günleri planlar,
- Basit yaralanmalarla başa çıkar,
- Para biriktirip uzun vade- de almak istediklerini planlar .

12 — 17 Yaş Grubunun Yapabileceği Sorumluluklar

- Başkalarının haklarına saygı gösterir,
- Yardım gerektiren işlerde kendi isteği ile yardım önerisinde bulunur,
- Kendine uygun hobiler bulur ve deneyimler,
- İlgilerini belirleyip, zaman planlaması ve günlük programlar yapar,
- Zamanını iyi kullanır,
- Ev dışı yakın yerlere gidebilir.

Sorumluluk kazandırmanın en uygun olduğu belli bir yaş yoktur, ama çocuğun kendi başına bir işi yapmaya istekli ve hazır olduğu zamanlar vardır, bu zamanlarda ona gerekli imkanlar hazırlanmalıdır. Çocuklara sorumluluk yüklerken içinde bulunduğu gelişim döneminin özellikleri, kendi kişilik özellikleri ve bulunduğu koşullar içerisinde değerlendirip yaşına uygun sorumluluklar tercih edilmelidir. Daha fazla sorumluluk daha çok başarı anlamına gelmez. Bu noktada ebeveynler olarak çocukların her alanda başarılı olmalarını beklemek yerine, kendi iradele-riyle başarılı olabilecekleri alanları yaratmalarına fırsat tanımamız, onlara sorumluluk bilincini aşılamanızı ve bilinçli bireyler yetiştirmemizi kolaylaştıracaktır.

Sorumluluk Kazandırmada Ailenin Rolü

Sorumluluk sahibi bireylerin yetişmesinde ailenin önemli bir rolü vardır. Çocuklarının bağımsız yaşam becerileri kazanıp kendi ayakları üzerinde durması bütün anne babaların beklentisidir.

Aile ortamları farklı olsa da sorumluluk kazandırma sürecinde her ailenin dikkat etmesi gereken değişmez ve temel dört öğe vardır. Bu öğeler:

- **Bilgilendirme:** Çocuğun davranışında istenen değişimin yaratılabilmesi için önce, çocuğun bilgilendirilmesi gerekir. Farklı davranmasını neden istediğimiz detaylı bir biçimde çocuğa anlatılmalıdır.
- **Takip:** Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için ona bir süre tanınması gerekir. Davranışı hemen göstermesini istemek çocukta kaygı yaratabilir.
- **Geri bildirim:** Eğer istenen sorumlu davranışın sayısında artış varsa uygun pekiştiricilerle çocuk motive edilmeli, eğer beklenen sorumlu davranışın ortaya çıkmasında sıkıntılar varsa, bu sıkıntılar ve olası nedenleri çocukla paylaşılmalıdır.
- **Hatırlatma:** İstenen davranış eğer gerçekleşmiyorsa yeniden hatırlatma sürecine gidilmelidir.

Ailelere Öneriler

Çocuğunuzun öncelikle evde bazı sorumluluklar üstlenerek sorumluluk bilincinin gelişmesi, onun okul ile ilgili sorumluluklarını da daha kolay üstlenmesine ve karşılaşılabileceği sorunlarla baş edebilmesine yardımcı olacaktır.

Çocuğunuz, işin nasıl yapılabileceğini bilmiyorsa ona işin nasıl yapılacağına gösterin.

Çocuğunuzun yapamadıklarına değil yaptıklarına odaklanın, olumlu geri bildirim verin. Çocuğunuz verilen sorumluluğu yerine getirdiğinde bu davranışını fark edip ona bundan duyduğunuz memnuniyeti belli edin.

Çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun yönergeler vererek, kendisinin- den ne beklediğinizi ona açık bir dille anlatın.

Beklentilerinizi çocuğunuzun yaş ve beceri düzeyine göre belirleyin. Çocuğunuzun düzeyinin üstünde beklentiler, onun kendisine olan güvenini zedeleyebilir.

Çocuğunuza uygun model oluşturun. Çünkü çocuğunuza sorumluluk kazandırmak istediğiniz halde sizin kendi sorumluluklarınızı yerine getirmemeniz onu olumsuz etkileyecektir.

Çocuğunuz sorumluluklarını yerine getirdiği zaman işini bitirdiğinde onu yüreklendirerek güven duygusunun ve sorumluluk bilincinin gelişmesini sağlayın.

Sorumlulukla ilgili ailecek oynayabileceğiniz oyun ve yapabileceğiniz etkinlikler:

***Sorumluluk Tombalas:** Çocuklarla birlikte kendimize, ailemize, çevremize, karşı sorumluluklarımız konuşulur. Belirlenen sorumluluk davranışları aynı boyut ve renkte kağıda yazılır. 'Salı akşamları çöpü indireceğim.' 'Evdeki çiçeklere su vereceğim' vb. Her davranış için belirlenen puan kağıtlara yazılır. Hazırlanan tüm kağıtlar bir torbada toplanır. Sırayla herkes torbadan bir kağıt çeker. Çekilişler bitince yerine getirilen sorumluluk kağıtlarının üzerlerindeki puanlar toplanır. Puanı çok olan oyunun galibidir.

Düzen Kutusu: Çocuğunuzun etrafta bıraktığı eşyaları bir hafta boyunca bir kutuda biriktirin. Hafta sonu bu kutuyu çocuğunuza verip, belirttiğiniz sürede yerleştirmesini isteyin.

*Etkinlikler Edam Yayınları Karakter Okulu kitabından alınmıştır.

Kaynakça

- *Bluestein, J. (2000). Ana Babaların Yapması ve Yapmaması Gerekenler. İstanbul: HYB Yayıncılık.
- *Civelek, B. (2008). 2-10 Yaş Çocuklar İçin Hayatı Kolaylaştıran Temel Alışkanlıklar. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- *Eren-Yavuz, K.(2004). 0-12 Yaş Dönemi Çocuklarında Duygusal Zeka Gelişimi. Ankara:Ceceli Yayınları.
- *Martin M. ve Greenwood-Waltman C.(2000). Çocuğunuzun Okulla İlgili Sorunlarını Çözebilirsiniz. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- *Reich, G. Ve Winkler, C. (2013). Sorumluluk Sahibi ve Saygılı Çocuklar Yetiştirmek. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık.
- *Yavuzer, H. (2002). Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- *Durmuş, A. ve Ark. (2003). Karakter Okulu Serisi. Edam Yayıncılık.